

2. Физическое развитие детей с интеллектуальными нарушениями. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://preodoleemvmeste.gov35.ru/fizicheskoe-razvitie-detej-s-intellektualnymi-narusheniyami/>

3. Чернявська О. Особливості фізичного розвитку і рухових здібностей дітей із розумовими вадами. [Електронний ресурс]. Режим доступа : <https://sport.vnu.edu.ua/index.php/sport/article/view/1506/1481>

Волкова Тетяна Борисівна

Вчитель математики

комунального закладу «Прилуцька спеціальна школа»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ГЕОМЕТРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

У статті висвітлено особливості засвоєння геометричного матеріалу школярами із порушеннями інтелекту. Зазначені причини низького рівня засвоєння геометричних знань дітьми цієї категорії. Визначено рівнів мислення школярів з порушеннями інтелекту. Описано погляди науковців на зазначену проблему. Підкреслено складність практичного креслення геометричних фігур школярами цієї категорії.

Ключові слова: геометрія, спеціальний заклад середньої освіти, учні з порушеннями інтелектуального розвитку.

Volkova Tetyana Borysivna

Teacher of Mathematics

communal institution «Prylutska spetsialna shkola»

FEATURES OF ASSIMILATION OF GEOMETRIC MATERIAL BY STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

The article highlights the peculiarities of learning geometric material by students with intellectual disabilities. The reasons for the low level of assimilation of geometric knowledge by children in this category are indicated. The levels of thinking of students with intellectual disabilities are determined. The views of scientists on this problem are described. The complexity of practical drawing of geometric figures by schoolchildren of this category is emphasized.

Keywords: geometry, special institution of secondary education, students with intellectual disabilities.

Постановка проблеми. У наш час геометрія є обов'язковою дисципліною для учнів із порушеннями інтелектуального розвитку. Її вивчення сприяє розвитку раціонального стилю мислення школярів із характерними для нього рисами обґрунтованості, критичності, раціональності, алгоритмічності. Разом з тим, геометрична освіта має велике значення для розвитку уяви, інтуїції, які є основою творчої діяльності особистості.

Актуальність. Учні з порушеннями інтелекту відсталості у межах навчальної програми з математики для спеціальних навчальних закладів вивчають наочну геометрію. Саме цей напрямок геометрії на думку науковців (О. Гаврилов, Н. Королько, О. Ляшенко, П. Тішин, О. Хілько, І. Чумакова, К. Щербакова та інші) є доступним для школярів цієї категорії [1].

За даними Б. Ананьєва та І. Якиманської, спостереження за геометричними фігурами, їх розташуванням у навколишньому просторі, їх зв'язками з іншими тілами, величинами й одиницями виміру, виконання вимірювання, креслення, моделювання геометричних фігур, дії з креслярськими інструментами відіграють важливе значення в особистісному розвитку дитини з порушеннями інтелектуального розвитку.

Результати досліджень Л. Виготського, Г. Дульнєва, В. Ек, Н. Кузьміної-Сиромятнікової, Н. Морозової, М. Перова, Б. Пінського, А. Григор'єва, Р. Муравйової, А. Корнієнка та інших свідчать про незрілість мотиваційної сфери навчальної діяльності в учнів з порушеннями інтелекту: обмеженість мотивів, недостатню сформованість соціальних потреб, відсутність допитливості, слабкий прояв та недовготривалість спонукань до діяльності. Навіть тоді, коли дитина охоче розпочинає виконувати завдання чи грати, вона швидко втрачає будь-який інтерес до заняття. При виконанні одноманітної діяльності у школярів із порушеннями інтелекту спостерігається виснажливність спонукань [2; 3].

Мета статті полягає у висвітленні специфіки засвоєння геометричних знань учнями з порушеннями інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження та власний педагогічний досвід свідчать про те, що робота школярів із порушеннями інтелекту на уроках геометрії часто носить формальний характер і не відповідає загальним завданням спеціальної школи. Труднощі оволодіння геометричними знаннями такими дітьми носять об'єктивний характер, оскільки їм притаманна уповільненість мисленнєвої діяльності, інертність утворюваних зв'язків, порушення функцій активного сприймання і відтворення, недостатність розвитку пам'яті, уваги, бідність словникового запасу, недорозвиток усвідомлення букв, цифри а в кінцевому рахунку – знака, як особливої форми спілкування, пов'язаний з ним недорозвиток словесно-логічного мислення.

При вивченні геометричного матеріалу в школярів з порушеннями інтелектуального розвитку, розрізняють декілька рівнів мислення:

1) найпростіший рівень, який характеризується тим, що геометричні фігури розглядаються як цілісні об'єкти і розрізняються лише за своєю формою. Тобто, якщо школярам показати круг, квадрат, прямокутник і повідомити їм відповідні назви, то через певний час вони зможуть безпомилково впізнавати ці фігури виключно за їхньою формою (причому ще не аналізованою), не відрізняючи квадрат від прямокутника;

2) середній рівень. На цьому рівні проводиться аналіз форм, які сприймаються та виявляються їхні властивості. Геометричні фігури виступають вже як носії своїх властивостей і пізнаються за ними, але властивості логічно ще не впорядковані і встановлюються емпіричним шляхом. Самі множини фігур також ще не впорядковані, оскільки вони просто описуються, але не визначаються. Цей рівень мислення в області геометрії ще включає структуру логічного розуміння;

3) достатній рівень, на якому учні здатні розуміти зв'язок між властивостями й структурою фігур, пов'язаних між собою самими властивостями, називати фігуру лише за її властивостями.

При вивченні геометричних фігур школярі можуть допускати неточності в процесі їхнього називання. Виділяють такі найбільш суттєві помилки, які при цьому зустрічаються: використання назв геометричного змісту: чотирикутник, трикутник, пряма, вертикальна, горизонтальна, крива, ламана лінії; використання назв предметів, якими учні користувались на уроках математики: лінійка, гумка, олівець, точилка, циркуль, транспортир; використання назв, пов'язаних з словом «фігура»: шахи, шашки, фігури іграшок тощо; віднесення до геометричних фігур інших величин – площі, об'єму тощо.

У дітей цієї категорії недостатній розвиток вміння диференціювати суттєві ознаки геометричних фігур від несуттєвих. Учні повільно оволодівають вмінням виконувати операцію вимірювання. Вони роблять багато помилок при зніманні розмірів, користуванні вимірювальними інструментами. Часто при наявності достатніх навичок виконання вимірювальних операцій на уроках математики вони не можуть перенести їх у план практичних дій на заняттях із трудового навчання.

Учням з порушеннями інтелектуального розвитку значно легше показати фігуру, накреслити її, а ніж назвати й пояснити її властивості. Це є свідченням того, що на даному рівні спостерігається певна диспропорція у розвитку практично-дійового, наочно-образного і словесно-логічного

мислення: школярам простіше виконати практичну операцію, ніж замінити її словесним формулюванням.

Більшість учнів із порушеннями інтелектуального розвитку відчують труднощі в процесі впізнавання фігур, розміщених у незвичному ракурсі, виділення та називання фігур із геометричного орнаменту, що є свідченням недостатності зорово-просторового гнозису.

Для школярів старших класів з порушеннями інтелектуального розвитку, які знайомляться з властивостями об'ємних геометричних тіл, виконують з ними операції характерним є те, що вони не називають плоскі геометричні фігури, а використовують їхні об'ємні назви: квадрат – куб, прямокутник – паралелепіпед, круг – куля, трикутник – конус тощо. Це пов'язано з тим, що у школярів з порушеннями інтелекту навіть старших класів спостерігається інертність під час використання засвоєних знань, стереотипність відповідей, небажання прикладати зусилля на пригадування матеріалу. Оскільки в старших класах вивчаються об'ємні геометричні тіла, то й у своєму мовленні діти з порушеннями інтелекту замість назв плоских геометричних фігур використовують об'ємні: квадрат – куб, трикутник – піраміда, круг, коло – куля.

На нашу думку, одним із головних завдань вчителя в процесі організації роботи над вивченням геометричних фігур є формування системи знань про основні їхні властивості, вміння використовувати ці властивості для їх виділення чи впізнавання.

У більшості дітей з порушеннями інтелекту спостерігаються певні порушення моторики. Причому потрібно зазначити, що вони характеризуються різним ступенем складності: від паралічів до незначного порушення дрібної моторики кисті руки. Але навіть ці незначні відхилення моторних функцій призводять до труднощів виконання креслярських операцій на уроках геометрії у старших класах і при вивченні геометричних фігур у молодших. Через це учні повільно оволодівають навичками роботи з креслярським інструментом. Під час креслення відрізків, геометричних фігур, вони тримають лінійку в одному положенні (у більшості випадків горизонтально), а зошит або аркуш паперу крутять кругом лінійки.

При порівнянні кутів учні довго не вміють правильно сумістити вершини кута і косинця. Використовуючи транспорир вони роблять помилки як під час вимірювання величини кутів, так і в процесі їхньої побудови:

неправильно співвідносять точку, яка вказує на нульову шкалу з вершиною кута, вершину кута суміщають не з центром транспортира, а з початком лінійки, не можуть чітко поставити точку у відповідності з визначеним градусом, допускають значні похибки, не вимірюють величину кута, якщо його сторона не торкається до шкали.

Висновки. Отже, геометричний матеріал є досить складним для учнів з порушеннями інтелекту, оскільки для його оволодіння дітям потрібно використовувати такі мисленнєві процеси, як аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування тощо.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є визначення ефективних прийомів формування геометричних знань у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилов О. В., Ляшенко О. М. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: курс лекцій. Кам'янець-Подільський: ПП Пантук С.Д., 2003. 272 с.
2. Эк В. В. О преемственности при изучении некоторых вопросов геометрии во вспомогательной школе. *Дефектология*. 1997. № 6. С. 48–52.
3. Эк В. В., Перова М. Н. Обучение наглядной геометрии во вспомогательной школе : пособие для учителя. Москва: Просвещение, 1983. 135 с.

Гейко Світлана Валеріївна

вчитель трудового навчання, вчитель-дефектолог,
спеціаліст вищої категорії, «старший вчитель»
КЗ «Новопразька спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ШВЕЙНОЇ СПРАВИ, ЯК ШЛЯХ ДО ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті здійснено огляд проєктної діяльності на уроках швейної справи, як шляху до творчого розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. Визначено роль трудового навчання у корекційно-розвивальній роботі з дітьми, що мають порушення інтелекту. З'ясовано значення поняття «проєктна методика» та особливості її застосування на уроках швейної справи у спеціальному закладі загальної середньої освіти. Проаналізовано особливості та специфіку застосування проєктної діяльності на уроках швейної справи, як шляху до творчого розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Ключові слова: проєктна діяльність, урок, швейна справа, розвиток, творчість, учні з інтелектуальними порушеннями.